

Nr 93.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1915 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt utgivande av en ny upplaga av handboken Sveriges land och folk.

(3:e avd.)

I den till innevarande riksdag avlåtna statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t i punkten 62 under sjunde huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avbidan å proposition i ämnet, till täckande av brist i anslaget till ny upplaga av handboken Sveriges land och folk bland de extra anslagen under sjunde huvudtiteln för år 1916 beräkna ett belopp av 15,000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t, i en till riksdagen den 16 april 1915 avlåten proposition (nr 155), under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen dels bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar godkänna vid statsrådsprotokollet fogade, av aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner avgivna förslag till avtal rörande utgivandet av en engelsk och en svensk edition av en ny upplaga av handboken Sveriges land och folk; dels ock för gäldande av staten enligt nämnda avtal åliggande kostnad för utgivandet av berörda editioner å extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1916 bevilja ett anslag av 15,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Sedan 1910 års riksdag i anledning av en inom riksdagen väckt motion anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta anställa utredning i fråga om utgivande av en ny upplaga av handboken Sveriges land och folk och därefter till riksdagen inkomma med det förslag vartill förhållandena kunde föranleda, samt Kungl. Maj:t till 1912 års riksdag avlåtit proposition i ämnet, beviljade denna riksdag för utgivande ånyo av handboken Sveriges land och folk i en svensk, en tysk och en engelsk upplaga å extra stat under riksstatens sjunde huvudtitel för år 1913 ett

anslag å 20,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1912 av nämnda anslag disponera 10,000 kronor.

Därefter har 1913 års riksdag på extra stat för år 1914 beviljat ett anslag av 70,000 kronor för utgivande av nämnda handbok.

För ifrågasvarande ändamål har sålunda anvisats sammanlagt 90,000 kronor eller det belopp, som vid tiden för anslagens beviljande beräknades erforderligt för arbetets fullbordande.

Detta belopp har emellertid visat sig otillräckligt. Uti en till statsrådet och chefen för finansdepartementet ingiven promemoria av den 10 november 1914 har den för handbokens utgivande av Kungl. Maj:t förordnade redaktören redogjort för de ytterligare anslag, som erfordrades för arbetets fullföljande, enligt vilken redogörelse skulle krävas omkring 80,000 kronor utöver redan för ändamålet anvisade medel. Arbetet hade, enligt vad redaktören meddelade, fortskridit därhän, att den tyska editionen redan utgivits, den engelska vore i det närmaste färdig samt den svenska upplagan till väsentlig del fullbordats.

Med anledning härav har Kungl. Maj:t infortrat yttrande i ärendet från kommerskollegium och statistiska centralbyrån, vilka i gemensamt utlåtande hemställt, att utgivandet av arbetet måtte avbrytas och oguldna kostnader likvideras.

I överensstämmelse härmed beräknades, såsom ovan nämnts, i statsverkspropositionen under punkt 62 ett anslag av 15,000 kronor.

Emellertid har nu, såsom av det vid förevarande proposition fogade statsrådsprotokollet framgår, frågan kommit i ett nytt läge. Till förhindrande av att arbetet skulle behöva nedläggas, har nämligen på enskild väg från i saken intresserade sammanskjutits ett belopp av 42,500 kronor. Om vidare beräknades ett bidrag från handels- och sjöfartsfonden av 7,500 kronor, något som kommerskollegium i ett senare avgivet utlåtande för sin del tillstyrkt, skulle för arbetets fullföljande förefinnas ett belopp av 50,000 kronor. Tillika hade, enligt vad vidare av departementschefen meddelas, från den firma, som verkställde tryckningen av arbetet, aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner, inkommit erbjudande att på egen risk fullborda utgivandet av handbokens engelska och svenska editioner under villkor, att till förlagsfirmans disposition utan redovisningsskyldighet utbetalades såväl förenämnda 50,000 kronor som ett ytterligare belopp av 20,000 kronor. Sistnämnda summa finge likväl minskas med vad som kunde inflyta genom ytterligare enskilda bidrag. Sådant bidrag hade redan blivit utfäst till ett belopp av 1,000 kronor, och hyste departementschefen bestämd förhoppning att ytterligare dylika bidrag skulle inflyta.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit, ansåg departementschefen, att arbetet borde fullföljas i överensstämmelse med det gjorda erbjudandet samt att av riksdagen borde för ändamålet äskas ett anslag av 15,000 kronor. Skulle det visa sig, att enskilda bidrag av här berört slag skulle inflyta i otillräcklig grad, borde tagas i övervägande, huruvida det felande beloppet, som icke komme att uppgå till 4,000 kronor, borde täckas genom anslagsmedel eller bidrag från handels- och sjöfartsfonden.

I erbjudandet ingår att staten av den engelska upplagan skulle kostnadsfritt erhålla 4,600 exemplar. Av den svenska upplagan skulle däremot staten utan avgift bekomma endast 25 exemplar, varjämte statsverket berättigades att därutöver tillösa sig det antal exemplar, statsverket önskade mot ett pris lika med två tredjedelar av bokhandelspriset, vilket senare icke finge sättas högre än 15 kronor för häftat exemplar.

Beträffande ifrågavarande uppgörelse har departementschefen vidare framhållit hurusom, genom de anordningar, för vilka sålunda redogjorts, möjlighet beretts att fullborda utgivandet av de nya editionerna av handboken Sveriges land och folk med en uppoffring av allmänna medel, som icke alltför avsevärt överstege den utgift, statsverket måste vidkännas, i händelse arbetet skulle avbrytas och alla hittills havda kostnader för arbetet gäldas. En betydande nackdel vore visserligen förenad med det föreliggande arrangementet, och det vore, att staten icke finge disponera över den svenska upplagan, utan bleve nödsakad att — om än för ett måttligt pris — tillösa sig huvudsakliga delen av det antal exemplar, som kunde finnas erforderligt för det allmännas räkning. Men denna olägenhet syntes mer än uppvägas av fördelen, att man icke nödgades genom utgivningsarbetets avbrytande göra mer eller mindre värdelöst det betydande arbete, som hittills nedlagts å de svenska och engelska editionerna, utan i stället garanti vunnes för att dessa editioner verkligen komme till stånd och statsverkets kostnad härför bleve inom snäva gränser fixerad.

Utskottet har icke kunnat undgå att finna särdeles anmärkningsvärt, att utgifterna för ifrågavarande arbetes utgivande i så synnerligen hög grad överstigit de beräknade kostnaderna. Den väsentligaste orsaken härtill synes hava varit, att verkets omfång ökats med närmare 50 procent av det ursprungligen avsedda, en ökning som, enligt utskottets uppfattning, icke bort ifrågakomma.

Beträffande det av departementschefen nu föreslagna sättet för fullföljande av utgivningsarbetet anser sig utskottet icke böra underlåta att framhålla, hurusom härigenom det med utgivningen avsedda syftet endast genom ytterligare tillskott av statsmedel kan till fullo ernås, i

*Utskottets
yttrande.*

det staten, trots hittills på arbetet nedlagda betydande kostnader, likväl skulle nödgas härutöver utgiva betalning för i det närmaste alla för statens behov erforderliga exemplar av den svenska upplagan.

Då emellertid ett avbrytande av utgivningsarbetet uppenbarligen skulle medföra, att de hittills för företagets genomförande nedlagda kostnaderna bleve tillspillogivna samt statens utgifter för avvecklingen av ifrågavarande företag under alla förhållanden skulle komma att uppgå till ett belopp, som blott oväsentligt understege den nu begärda anslagssumman, har utskottet, jämväl med hänsyn till den enskilda offervillighet som för företagets genomförande ådagalagts, ansett Kungl. Maj:ts förslag innebära den under de givna förhållandena bästa lösningen av frågan. Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar godkänna vid statsrådsprotokollet fogade, av aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner avgivna förslag till avtal rörande utgivandet av en engelsk och en svensk edition av en ny upplaga av handboken Sveriges land och folk;

b) för gäldande av staten enligt nämnda avtal åliggande kostnad för utgivandet av berörda editioner å extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1916 bevilja ett anslag av 15,000 kronor.

Stockholm den 14 maj 1915.

På statsutskottets vägnar:

CARL SWARTZ.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. J. G. Swartz*, *S. H. Kvarnzelius*, *O. Jonsson*, *O. M. Strömberg*, *H. F. Lamm*, *H. H. K. Ericson*, *C. G. Ekman*, *A. C. Lindblad*, *G. M. H. Ekelund*, *J. Nilsson*, *A. Pers* och *J. L. Widell* samt

från andra kammaren: herrar *A. Ekman*, *F. W. Thorsson*, *H. Andersson* i Skivarp, *K. V. Rydén* i Malmö, *C. Persson* i Stallerhult, *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *E. A. Nilson* i Örebro, *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *J. Ström*, *A. Anderson* i Råstock, *H. Lemke* och *S. E. Andersson* i Hägelåkra.